

## Beszámoló az EME I., Bölcsészet-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztálya

### 2023. évi tevékenységéről

Az I. szakosztály 2024. évi közgyűlésére január 17-én került sor, amelyen elhangzott a beszámoló az előző évi tevékenységről. Célunk az volt, hogy érdembeli működés – színvonalas szakmai előadások, kutatási beszámolók, tudomány-népszerűsítő események révén – a szakosztály új eredményekkel járuljon hozzá a tudományhoz, egyszersmind egyre szélesebb körű tudományos és kulturális dialógusban legyen a tudományosság kortárs tényezőivel és a társadalommal, érvényesítse a magyar nyelvet a tudományos diskurzusban a megváltozott körülmények között is.

Időrendben a következő tudományos tanácskozásokat, előadásokat szervezte meg a szakosztály:

2023 januárjában Csoma Nikol, a BBTE mesterképzős történész hallgatója tartott előadást *Orosz Endre hagyatékának rendezéséről az EME Kézirattárában* címmel (17-én); Sirató Ildikó irodalom- és színháztörténész, az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa, a Magyar Táncművészeti Egyetem docense, Sapientia EMTE vendégtanára *Madách Imre 200 éves* címmel évfordulós online előadásban méltatta a drámaíró munkásságát (20-án); februárban Verók Attila egyetemi docens, az egri Eszterházy Károly Katolikus Egyetem és a nagyváradai Partiumi Keresztény Egyetem tanára *Tényleg, miért Melanchthon? A német humanista reformátor erdélyi népszerűségének olvasmánytörténeti megközelítése* címmel értekezett, a 20-án megtartott előadás társszervezője a Sapientia EMTE volt; márciusban *Reformátorok művei Erdély római katolikus, református és unitárius gyűjteményeiben* címmel Ősz Sándor Előd teológiai előadótanár és levéltáros tartott könyv- és olvasmánytörténeti előadást erdélyi reformátorok műveiről (26-án); áprilisban *A második világháború emlékezete székelyföldi háborús veteránok történeteinek keresztül. 26-os honvédek Kolozsváron. 1940–1944* címmel Nagy József történész tartott előadást (26-án); a júniusi meghívott Szalai Ágnes történész, az ELKH BTK Történettudományi Intézet tudományos munkatársa volt *Haldokló Erdély? Kormányzat és állam(át)mentés az Apaffi-korszak első felében (1661–1675)*, előadására az EME Jakó Zsigmond Kutatóintézetével közös szervezésben került sor (6-án); októberben (6–8-án) zajlott az évente a Kriza János Néprajzi Társasággal közös szervezésben megrendezett konferencia, címe *Kutatásszemléleti, -módszertani és -történeti összefüggések a magyar néprajztudományban* – főszervezője Keszeg Vilmos és Szakál Anna volt.

A *Magyar Tudomány Napja Erdélyben* rendezvényre novemberben került sor, plenárisának előadói november 17-én a következők voltak szakosztályunk részéről: Bogdándi Zsolt történész, illetőleg András Orsolya filológus, műfordító.

A szekcióülések a következő rendben valósultak meg: a Történelem szekció előadásait az EME Jakó Zsigmond Kutatóintézetével és a Kolozsvári Akadémiai Bizottság Történelmi Szakbizottságával közösen szervezte. 16 előadás hangzott el, négy tematikus tömböt alkottak. Az I. szakosztály *Irodalomtudomány, nyelvészet, kulturális kapcsolatok* című szekcióülésére a

Kolozsvári Akadémiai Bizottság Irodalomtudományi munkacsoportjával közösen került sor. Ez utóbbin november 18-án, a 14 plenáris előadás meghallgatása és megvitatása után kerekasztal-megbeszélést tartottak a BBTE Bölcsészettudományi Kara épületében *Transzkulturális szempontok külföldieknek szánt irodalomtörténetekben* címmel. Ezt követően az Erdélyi Múzeum 2023/3-as számát Varga P. Ildikó főszerkesztő mutatta be. Ugyanaznap az EME székházában adták át Debüt díjat – a 2022-es év tudományos teljesítményéért; a díjazott Szász István Szilárd lett, a pályázat eredményét Keszeg Vilmos ismertette, a díjat Keszeg Vilmos és Egyed Emese adta át. Ezt követően Pakó László, Weisz Attila és Egyed Emese szerkesztők bemutatták a CERTAMEN X. kötetét, a hibrid (jelenléti és online formában szervezett) eseményen a kötet több szerzője is megszólalt. Másnap, november 19-én doktorandusz módszertani tanácskozásra került sor Egyed Emese és Tar Gabriella Nóra moderálásával.

23-án a Zenetudományi Munkaközösség a BBTE Református Tanárképző és Zeneművészeti Karával partnerségben *Benkő András 100 Emlékkonferencia* címmel tartott tematikus tanácskozást és kerekasztal-beszélgetést (hibrid formában) a Kolozsvári Magyar Opera Bánffy Miklós-operastúdiójában; hét előadás hangzott el, majd Benkő Judit Emese ismertette Benkő András zenetörténész honlapját. Kerekasztal-beszélgetést is szerveztek Benkő András munkásságáról *Felelősségtudat, hivatásszeretet* címmel. A szervező Sófalvi Emese volt.

A Művészettörténet szekció az Entz Géza Művelődéstörténeti Alapítvánnyal közös szervezésben zajlott 24-én. Előző nap román és angol nyelvű programként a kolozsvári Művészeti Múzeumban Székely Miklós, a budapesti BTK Művészettörténeti Intézet tudományos főmunkatársa *Schools and Museums of Modern Design In Transylvania around 1900* című könyvét prof. univ. dr. habil. Vlad Țoca, a Kolozsvári Művészeti és Formatervezési Egyetem (UAD) oktatója mutatta be. A konferencián, amelyet Kovács András akadémikus nyitott meg, 19 tudományos előadást tartottak. 26-án Weisz Attila vezetésével az újonnan helyreállított Farkas utcai református óparókia épületébe látogattak.

2023-ban ókortörténeti előadás-sorozatra is sor került (a programfelelős Hegyi Géza volt): október 16-án *Nemzet vagy vallás? Izráel önértelmezésének változásai az ószövetségi iratok fényében* – az előadó Kató Szabolcs Ferenc, a Protestáns Teológiai Intézet adjunktusa volt; november 13-án Adorjáni Zoltán, a Protestáns Teológiai Intézet professzora értekezett *Az istenkáromlók büntetése vagy ritka betegség? A szkoléokobrótosz az ókori zsidó irodalomban* címmel; december 4-én *Erdély római korának kutatása a kezdetektől az impériumváltásig* témában Petruț Dávid, a Babeș–Bolyai Tudományegyetem adjunktusa tartott előadást, 2024. január 15-én pedig *Vaskori harcosok, jelenkori hősök. Az „oláhszilvási” kelta harcos sírja és a Teleki-gyűjtemény megmentése* címmel Urák Malvinka régész, az Erdélyi Nemzeti Történeti Múzeum munkatársa.

A Kolozsvárt minden augusztusban megrendezett Kolozsvári Magyar Napok keretében szerveztük meg aug. 16-án délelőtt a *Verses matinét*, amelyen Albert Júlia versműsorát hallgatta meg a közönség, majd a színművésznővel Egyed Emese beszélgetett. Délután A *PETŐFI 200 az Erdélyi Nemzeti Történeti Múzeumban* című rendezvényen Egyed Emese előadása után Petőfi-versek hangzottak el magyar és román nyelven az Interkulturali-THÉ Egyesület tagjai előadásában, utána kiállításmegnyitóra került sor: *Petőfi Sándor-ereklyetárgyak az Erdélyi*

*Nemzeti Történeti Múzeum gyűjteményeiben* címmel, a kiállítás kurátora dr. Mitu Melinda, az ENTM muzeológusa volt. (A rendezvényt az EME az Erdélyi Nemzeti Történeti Múzeummal és az Interkulturali-THÉ Egyesülettel partnerségben szervezte.) Az aug. 18-án sorra került *Zenés matinén* Réman Zsófia kolozsvári származású, jelenleg Budapesten élő fuvolaművész zenei intermezzói és versei meghallgatása után a meghívottal Egyed Emese beszélgetett.

2023-ban két tematikus projektünk volt. Március 10-én a *Petőfi Sándor évforduló – kiskonferencia és kiállítás*on (a kolozsvári Egyetemi Könyvtárral partnerségben) Csörsz Rumen István, Ratzky Rita, Egyed Ákos, Hermann Gusztáv Mihály adott elő, az egyetemi könyvtár különgyűjteményi termében rendezett kiállítás kurátora Luffy Katalin volt. A kiállítás megnyitó zenei intermezzóit Haáz Bence oboaművész szolgáltatta.

A Teleki–Ráday-projekt május 2–5. között zajlott. *Folyamatos Teleki-kutatások* címmel szakmai napokat szerveztünk (Kolozsvár: EME; Marosvásárhely: Teleki Téka) a budapesti Ráday Könyvtárral és a marosvásárhelyi Teleki Téka munkatársaival a széki Teleki család kulturális tevékenységéről. Előadást tartott Berecz Ágnes, a Ráday Gyűjtemény igazgatója és Sári Szabó Katalin, illetőleg Veres Anna Mária, a Ráday Gyűjtemény munkatársai. November 10-én a *Ráday-kontextusok. Protestáns jelenlét a XVIII–XIX. századi magyar kultúrában* címmel a Ráday Gyűjtemény által szervezett konferencián Biró Annamária és Egyed Emese vett részt előadással.

Egyik külső kutatási projektünk 2022. október–2023 márciusa között zajlott, *Női írás, kulturális mecenatúra (19–21. századi példák* címmel, résztvevői doktoranduszok voltak, Bereczki Szende, Jakab Imola, a témavezető: Egyed Emese. A projektbeszámolókon kívül egy-egy recenzió is készült, ezek a Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények 2023/2. számában jelentek meg. E kutatás folytatása (2023. október–2024. március) *Művészi alkotás és társadalmi szerepértelmezés – női pályák vizsgálata (19–21 század)* címmel zajlott, résztvevői Bereczki Szende, Jakab Imola, Kozma Éva doktoranduszok, témavezetőjük Egyed Emese. A kutatók a projektperiódus zárójelentésén dolgoznak.

Könyvbemutatóink egyrészt az Erdélyi Múzeum-Egyesület Kiadójában megjelent műveket helyezték középpontba, másrészt szakmai partnereink kiadványait. Május 16-án Szögi László „*Peregrinatio Academica*”. *A külföldi magyar egyetemjárás története, mérete és irányai 1150–1919* című kötetét Robert Offner transzfuziológus főorvos, egyetemi docens ismertette. Gaal György: *A kolozsvári országos Karolina Kórház* című kötetét Bódizs György mutatta be augusztus 18-án, a szerzővel Egyed Emese beszélgetett.

Az EME 2022-ben megjelent történeti kiadványainak könyvbemutatóját a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetében, Budapesten szeptember 22-én tartották.

2023. november 18-án A Magyar Tudomány Napja Erdélyben rendezvény keretében bemutattuk az *Erdélyi Múzeum* folyóirat 2023/3-as számát (a lapszámfelelős Varga P. Ildikó), majd a történész szakosztállyal együtt és hibrid (jelenléti és online) formában az EME székháza előadótermében a *CERTAMEN X.* számát (a szerkesztők Pakó László, Weisz Attila, Egyed

Emese), továbbá sor került a Debüt díj nyertesének megnevezésére és a díj átadására (Keszeg Vilmos, Egyed Emese). A díjazott (a 2023. évi tudományos eredményért): Szász István Szilárd.

A 9. Adventi Könyvvásár keretében december 14-én András Orsolya: *Szabadra írni. (Nyelv, identitás, emlékezet) A kommunista diktatúra időszakának feldolgozása kortárs romániai származású női szerzők regényeiben* című, az Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadójának a gondozásában megjelent kötetet is bemutatták. A szerzővel Egyed Emese költő, irodalomtörténész beszélgetett.

Könyves rendezvényeinken az EME kiadójának vezetője, Biró Annamária rendszeresen részt vesz. Az EME tehetséggondozó tevékenységének hagyománnyá lett és számottevő eleme az évente kiadott, első tudományos teljesítményért járó Debüt díj.

A Keszeg Vilmos által 2006-ban alapított díj pályázatára 2023-ban egy pályázatot nyújtottak be, a bírálóbizottság (Gábor Csilla, Pál Judit, Vallasek Júlia) Szász István Szilárdnak megítélte a Debüt díjat, ennek ünnepélyes átnyújtására a Magyar Tudomány Napján került sor, a pályázatot és a pályamunkát (*A Facebook hálójában. Hírek és álhírek a közösségi oldalon* című kötetet), amely 2022-ben látott napvilágot az Erdélyi Múzeum-Egyesület Letöltés sorozatában, Keszeg Vilmos ismertette.

Kulturális rendezvényeink sorában a Kolozsvári Magyar Napok EME szakosztályi programjai mellett megemlíjtük a március 10-i rendezvényt, a *Zenés beszélgetést Csörsz Rumen Istvánnal a Bulgakov kávéházban*, amelynek moderátora Bereczki Szende volt, és az augusztus 26–27-i, a szucsági *Győrffy György-emléknapot*, amely az EME munkatársai részvételével zajlott: Tamásné Szabó Csilla előadást tartott *A népi írásbeliség* címmel, ezt követően az általa gyűjtött anyagból, általa szerkesztett, az EME kiadásában megjelent köteteket (*Rozsnyai Irénke: Cifra ruhát ölt magára az édes szó és gondolat*, valamint Újvári Anna ... *én szeretem azt úgy átadni, hogy mások is olvassák*, címűeket Egyed Emese mutatta be.

A I. Szakosztály együttműködött az EME Jakó Zsigmond Történeti Intézetével, a BBTE Történelem és Filozófia-, Bölcsészettudományi-, Református Vallás- és Zeneművészeti Karával, a Hungarológiai Doktoriskolájával, a Kriza János Néprajzi Társasággal, Lucian Blaga Központi Egyetemi Könyvtárral, az Intekulturális-THÉ Egyesülettel, az Erdélyi Nemzeti Történeti Múzeummal, a Kolozsvári Akadémiai Bizottsággal stb.

Törekedtünk a fiatal kutatókkal és egyetemi hallgatókkal való szoros együttműködésre is.

Köszönöm Gálfi Emőke szakosztályi titkár, Katona Ágnes könyvtáros, Székely Adrienn és az EME titkársága 2023. évi munkáját.

Kolozsvár, 2024. március 22-én

Egyed Emese szakosztályi elnök